

MAGYAR PHILOSOPHIAI SZEMLE.

TÖBBEK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

BARÁTH FERENCZ ÉS BÖHM KÁROLY.

I. ÉVFOLYAM.

6. FÜZET.

1882. NOV. 1.

Megismeritek az igazságot, s az igazság
szabadokká tészén titeket.

János VIII. 32.

TARTALOM:

1. Arany János halálára. — *Baráth Ferencz.*
2. A szellemi életünk fejlődéssorában felmerülő hiányok s azoknak okai. — *Dr. Lechner Károly.*
3. Lotze. (Vége.) — *Dr. Bihari Péter.*
4. Értesítő: F. Masznayik Endre. A szép mint fenséges. *Dr. Simon József.* — U. az *b. f.* — Levél a szerkesztőhöz. *Dr. Pauer Imre.*
5. A philosophiai folyóiratokból.
6. Újabb philosophiai művek.
7. Az I. évfolyam tartalomjegyzéke.

BUDAPEST.

AIGNER LAJOS.

1882.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS.

A jelen 6-dik füzettel a »Magyar Philosophiai Szemle **I. évfolyama** be levén fejezve, tisztelettel felkérjük eddigi előfizetőinket s általában az eszme iránt érdeklődőket, szíveskedjenek előfizetésüket megújítani, s illetőleg a vállalat támogatói közé lépni. Az első nehézségek legyőzése után folyóiratunk rendszeres vezetés által még inkább képes lesz, olvasóinkat a philosophia terén észlelhető jelen mozgalmakról értesíteni s a philosophiai problémáknak több oldalú tárgyalását eszközölni. A folyóirat ezentul is megmarad programja mellett; önálló munkásság által fejleszteni a magyar philosophiai gondolkodást s e célból újra kérjük a közönség szellemi és anyagi támogatását, melyben eddig is (a mit hálás köszönettel ismerünk el) részesített.

A »Magyar Philosophiai Szemle« megjelenik kéthavi füzetekben, tehát évenként összesen hat füzetben, mintegy 30—35 ívnyi tartalommal.

Előfizetési ár: egész évre **5 forint**. Egyetemek, theologiai intézetek s egyéb felső iskolák hallgatói, ha ellenőrizve történik az előfizetés, személyök részére évenként **3 forinttal** fizethetnek elő.

A lap szellemi részét, s általában a szerkesztést illető tudósítások a szerkesztőséghez (*Deák-tér, 4. sz. evang. főgymnasium*), az anyagi részt s kiadást illetőleg pedig **Aigner Lajó**hoz (*Városház-tér*) küldendők.

A M. Philos. Szemle előfizetőinek névsora 1882. évben.

Antal Gábor, Pápa. **Baráth** Ferencz, Budapest. Belohorszky Gábor, Ujvidék. **Benedek** Ferencz, Kassa. **Binder** Jenő. Pozsony. **Bodnár** Zsigmond, Budapest. **Böhm** Károly, Budapest. Budapesti ág. h. ev. főgymnasium tanári kara. Budapesti ref. theol. ifj. önképző kör. Budapesti ref. főgymn. tanári kara. Budapesti bölcsész segélyegylet. Budapesti tudományos és műegyetemi olvasókör. Budapest IV. kerületi főreáltanoda. Budapest II. ker. főgymn. könyvtára. **Borosay** Dávid, Pápa. **Chovan** János, Besztercebánya. **Csaplár** Benedek, Budapest. **Dr. Concha** Győző, Kolozsvár. Állami tanítóképezde igazgatósága, Curgó. **Darabos** Sándor, B.-Szt.-András. **Demjén** Imre könyvkereskedése, Kolozsvár. M. k. állami főreáliskola, Déva. **Dézsy** Mihály, Szab.-Szt.-Márton. **Domanovszki** Endre, Nagy-Szeben. **Doleschall** Sá-

nuel, Radván. **Eger**: főgymnasium. Eperjes: Ág. h. theol. önképzőkör.
N. Enyed: Bethlen-főtanoda. Esti János, Budapest. **Farkas** László,
Szeged. Fehértemplom: államgymnasium. Fekete Endre, Budapest.
Gaál Tibor, Budapest. Gallia-féle könyvkereskedés, Kecskemét, Góbi
Imre, Sopron. Gombócz Miklós, Sopron. Gööz József, Budapest. Györy
Vilmos, Budapest. Györi kath. főgymn. igazgatósága. Greifenstein István,
Budapest. Grünwald Béla, Besztercebánya. **Harrach** József, Budapest.
Dr. Horváth Cyrill, Budapest. Horváth József, Kun-Szt.-Miklós. Hun-
alvy Pál, Budapest. Joó István, Debreczen. **Kaposy** István, Balassa-
gyarmat. Karácsonyi Árpád, Szabadka. Kassay János, Veszprém. Kep-
rich Henrik, Budapest. Kilián Frigyes könyvkereskedése, Budapest.
Dr. Kissfy Imre, Budapest. Dr. Kiss Áron, Budapest. Dr. Klamarik
János, Besztercebánya. Korinscheck Vincze, Ujvidék. N.-Kőrös: ref. fő-
gymn. könyvtára, Dr. Králik Lajos, Budapest. Dr. **Lechner** László,
Budapest. Lévy Imre, Veszprém. Losoncz: M. k. áll. főgymnasium.
Löwy Zsigmond, Budapest. Luttenberger Ágost, Budapest. Dr. **Maczki**
Valér, Eger. Masznyik Endre, Pozsony. Melegh Gyula, Marm.-Sziget.
Miskolcz: ref. lyceum könyvtára. Moczkovcsák János, Besztercebánya.
Molnár Adolf, M.-Bánhegyes. Munkács: Állami gymnasium. Dr. **Nemes**
Imre, Nagyvárad. Neumann Károly, Budapest. **Orphanidesz** Károly,
Besztercebánya. **Pákor** Adorján, Keszthely. Pánthy Endre, Eger. Dr.
Pauer Imre, Pozsony. Pechány Adolf, Illava. Dr. Pecz Vilmos, Buda-
pest. Pécs: kath. főgymn. Dr. Persz Adolf, Nagy-Szeben. Péterfy Sán-
dor, Budapest. Pipos Péter, Arad. Pozsonyi ág. h. ev. theol. magyar
kör. Pozsonyi theologiai olvasókör. Pozsonyi evang. lyceum. **Rátó** La-
os, m. főjegyző, Zilah. Renner János, Sopron. Rybár István, Budapest.
Rimaszombat: egyes. prot. gymn. tanári kara. Rozsnyó: kath. gymn.
Dr. **Simon** J. S., Zombor. Schmitt Jenő, Zombor. Schmidt József könyv-
kereskedése, Igló. Schneller István, Pozsony. Dr. Scholtz Ágost, Buda-
pest. Dr. Schwartzter Ottó, Budapest. Schwiedland Jenő, Budapest-
Sopron: evang. lyc. magyar társaság. Dr. Stirling Sándor, Pozsony.
Szt.-György. Szabadka: főgymnasium. Szabó Béla, Budapest. Szal-
nássy Gergely, Karczag. Dr. Szántó Károly, Lócse. Dr. Szeberényi
Gusztáv, Békés-Csaba. Dr. Szentkláray Jenő, Török-Becse. Dr. Széchy
Károly, Kolozsvár. Széky István, Budapest. Székely-Keresztur: Unitar.
gymnasium. S.-Szent-György: Székely-Mikó kollegium. Marm.-Sziget:
K. r. algymn. Szlamka Élek, Selmecebánya-Szombathely: főgymnasium
igazgatósága. Szöcs Farkas, Budapest. **Tata**: kath. algymnasium. Dr.
Tóth Sándor, Nagy-Szeben. Trencsén: főgymn. könyvtára. Trencsén:
Állami felsőbb leányiskola. **Ujváry** Miklós, Budapest. Hód-Mező-Vásár-
hely: ref. főgymn. könyvtára. **Veszprém**: kathol. főgymn. Veszprém:
kegyes tanítórendi ház. **Weber** Rudolf, Budapest. Weiszbarth Károly,
Budapest. Wittlinger Katinka, Besztercebánya. **Zenta**: községi gym-
nasium.

Részletfizetés mellett megszerezhető
NEMZETI KÖNYVTÁR.

MAGYAR IRÓK NÉPSZERŰ KIADÁSA.

Szerkesztő **ABAFI LAJOS.**

E diszes kiállítású s magyarázó jegyzetekkel és életrajzokkal ellátott vállalatból megjelentek eddigéig:

Kazinczy Ferenc: Pályám emlékezete	1.50	Katona József összes művei. 3 kötet	4.20
— összes költeményei. 2 kötet	2.40	Sárosy Gyula összes művei 1. 2. kötet	2.80
— Erdélyi Levelek	1.80	Vajda János összes költeményei 2 kötet	3.—
— Magyar Pantheon. Életrajzok	1.50	Gaál József: Szirmay Ilona. Történeti regény	2.—
Mikes Kelemen: Mulatságos napok	1.20	— Alföldi kepek és humoros rajzok	2.—
— Törökországi Levelei	1.80	— Történeti beszédek	2.—
Kármán József művei. 2 kötet	2.60	Beöthy László: Goldbach & Comp. Regény	1.40
Vitkovics Mihály művei. 3 kötet	2.80	Vahot Imre emlékiratai és Petőfi Sándor emlékezete	2.—
Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem	1.20	Balogh Zoltán költeményei	1.40
Dayka Gábor költeményei	1.—	— dramái	1.40
Csokonai Mihály művei. Bevezető kötet	1.60		
Dugonics András: Bátori Mária	1.40		

Minden kötet külön kötve is kapható, a bekötést (barna vászonban, piros metszéssel) 60 krral számítva.

A 30 kötet egyszerre megrendelve, havi részletfizetésre is kapható, olyformán, hogy a megrendelésnél fűzött példányra előre fizetendő 7 frt, havonként pedig 4 frt; kötött példányra előre fizetendő 10 frt, és havonként 5 frt; azaz: 7 frt, illetőleg 10 frt lefizetése s kötelező nyilatkozat beküldése mellett azonnal szállítjuk az összes megjelölt köteteket.

E 30 kötetre terjedő esinos könyvtárt tárczacikkekben behatóan ismertették a Pesti Napló, Egyetértés, Fővárosi Lapok, Pesti Hírlap, Pester Lloyd stb., kiemelve annak nagy fontosságát. A »Pesti Napló« pl. hangsúlyozván »a vállalat nagy irodalmi, sőt nemzeti jelentőségét« így folytatja: »olesősága, diszes kiállítása és a felvett írók nagy neve egyaránt utat nyithat neki a művelt magyar közönség minden rétegébe. Gazdag és becses olvasmányt találhat benne minden művelt ember, a ki a nemzeti irodalom multja és a magyarság szellemi fejlődése iránt érzékkel viselkedik.

Használólag nyilatkozott a többi. A »Pesti Hírlap« p. o. azzal végzi, hogy a »Nemzeti Könyvtárnak« egyetlen magyar családban sem volna szabad hiányoznia.

Aigner Lajos kiadóhivatala.

Arany János meghalt.

Jól ismert, igénytelen, megtört ősz alakjával itt hagyott bennünket, s elment azokhoz és azok után, kik őt annyian megelőzték. Jó helyen van ott is.

A magyar nemzetnek, s talán ez idő szerint széles e világnak legnagyobb költője hunyta be szemét amaz őszi vasárnapon. Egy homéri egyszerűségű és tisztaságú költő ebben a phantasmagoricus, beteg, kificzamult formákban gyönyörködő korban.

Midőn kimúlásának nyugodt, egyszerre, majdnem észrevétlenül történt lefolyásáról értesültünk: az emberek ajkát önkénytelenül ama megjegyzés hagyta el: szép halál! Igaz; de a mi ennél több és nagyobb: minő szép élet! Egyszerű, tiszta, emelkedett, egyenes, folt nélküli, miként a gyémánt. Szenvedélyes politikai és irodalmi harczokban átélte hosszú életén át, az ország határain túl érő hírrel, a közélet pályáján haladva: mindenki csak szerette és tisztelte, s el lehet mondani, hogy nem volt egyetlenegy ellensége. És ha lett volna, bárminő szenvedélyes és elvakult: az az ellenség nem tudott volna e jellemző foltot mutatni.

A magyar geniusnak, a magyar becsületességnek, nemesiségnek, tisztaságnak; a kálvinista egyszerűségnek, lelkiismeretességnek, önmagával való beérésnek ritka kiváló példánya volt ő, nem kívánva, de annál inkább elnyerve a tiszteletet mindenkitől. Mert meg volt benne ez utóbbi vonás is, egész a makacs ragaszkodásig ahhoz, a mit egyszer jónak és helyesnek ismert.

Nagy, a nagyságnak minden látszata nélkül; tartalmas és mély, minden feltűnési vágy teljes megvetésével; kincsekben gazdag, a szegény ember őszinte alázatával; egyik fölkent nagy királya a szellem birodalmának, egy gyermek egyszerűségével és ártatlanságával. Egyike azon rendkívül ritka nagy íróknak, a kiknek életük talán még felemelőbb és tanulságosabb, mint műveik. Arany-jó szív, megigézve mindenkit, a ki egyszer látta.

És ez az igénytelen, egyszerű, önérzetének szegényes kőntösébe burkolódzó, önmaga részére soha semmit nem követelő ember minő rengeteg örökséget hagyott hátra nemzetének. Az Ezeregy éjszaka tündér regéinek s a Nibelungoknak mesés kincseit; fejedelmek minden vagyonát túlhaladó, ember által meg nem mérhető s fel nem becsülhető kincseket. Ezt a mi szép, kedves magyar nyelvünket oly rendkívüli gazdagságban, a költői szolás oly bűbajos fordulataiban, a minőben egy magyarul szóló vagy író embernél sem láttuk soha. Arany megmutatta, hogy mekkora kincs az, a mi édes mindnyájunké; s ha eddig szeretjük ezt a nyelvet, ezután szeretni fogjuk százszorosán. És a halhatatlan költői alkotások minő Pantheona! Elibünk állítá a mi középkori lovag világunkat: Nagy Lajos udvarát, Toldy hős alakját, a zokogó Zách Klárát, a gyermekét féltő Szilágyi Erzsébetet; újra megszólaltatta a mi elfeledett, eltemetett Ilosvaynkat, Gyergyainkat, Tinódinkat, a kik tisztán nemzetiek voltak, hangban és formában; megszólaltatta, de minő tökélyben! Mintha azok az eltemetettségek évszázadai alatt folytonosan művelődtek és tökéletesedtek volna, hogy egyszer, háromszáz év multával, mindenkit elbűvölő szépségben lépjenek a világ elé. Visszavezetett bennünket Attilának, a nagy világhódítónak regés birodalmába, az ő hunok közé, s egy-egy villámfényű vonással felmutatá előttünk a leendő Isten ostorát és a pusztító végzetet felidéző nibelungi Krimhild szép, daemoni alakját. Balladáiban megmutatta a magyar nép életének egyszerű, fenséges tragoediáját s lyráján éreztük a hazáját vesztett nép s a zsoltáríró mély, kietlen bánatát, s majd máskor a jövődőt hirdető proféták emelkedett fenségét.

Es ezek a kincsek értékben növekedni fognak évről évre, évszázadról-évszázadra.

Igen; Arany valódi nagysága még csak ezután fog felemelkedni előttünk, a még ezután születendő nemzedékek előtt. Eddigelé még csak a nemzet legműveltebb osztályát hódította meg teljesen, s ezután fogja meghódítani nemzetének zömét, le az utolsó pórkunyhóig. Mint az örök nagyok: lassan hódít, de biztosan. És azután folytatni fogja hódító hadjáratát, a mint azt már meg is kezdette, kint a nagy világban, a népek milliói közt, mint másik dalnok-társa és barátja, kinek csak az imént

koszorúztuk meg érczemplékét; mert neki is az a rendeltetése. Ekkora géniusok nem egy nemzet számára adatnak; ekkora kincs kell, hogy egy egész világé legyen. De azért akkor is a mienk lesz egészen, csak kincsünk értéke növekedett meg, nyerte meg valódi becsét.

Arany élete és működéséből s a halála által előállott vesztesség érzéséből részt követel a költészet, tudomány, társadalom, egyház, az élet és az eszme-világ minden tényezője egyaránt, s azok között mi is. Nem csupán annyiban, mert az ő élte egy roppant közmívelődési tényező volt, hanem annyiban is, mert benne egy valódi bölcs veszett el. Meg tudta találni ama legfőbb bölcseséget, hogy e nehéz élet zűrzavarát, a lelkiismeret, kötelesség és vallás világánál bizonyos magas harmoniába fogta fel, a mely harmoniából, még a szenvedésen és nyomoron keresztül is megnyugtató, édes dal fakadt. S habár a dal accordjai a legtöbbször bánatosak, az összhang nem hiányzik belőlök soha. S tehetünk-e arról, hogy a valóban jók és igazak élete nem lehet el a bánatárnya nélkül a földön? Isten úgy rendelte, ő tudja miért. S Arany meg tudta valósítani ama még nehezebb feladatot, hogy élete és műveiben kifejezett eszméi, meggyőződései, mint egy fának két gyümölcse, teljesen azonosak. Egyik fényesebbé teszi a másikat.

S mi is letesszük koszorunkat az elhunyt nagy énekes sirjára; nem bánat nélkül, de nem is leveretve; sőt a büszkeség önérzetével a homlokon és a szemekben, hogy a magyar faj képes önmagából ilyen alakokat teremteni. Mert, a mint épen ő mondá egy másik nagyunkról (a nagyokat csak a nagyok ismerik fel igazán, s a végtelenben örökké hallható szavaikkal üdvözlik egymást):

Nem hal meg az, ki milliókra költi Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt; A mint időben, térben távozik;
Hanem lerázzván, a mi benne földi, Melyhez tekint fel az utód erénye:
Egy éltető eszmévé finomúl, Ohajt, remél, hisz és imádkozik.

Igen, hisz és imádkozik; hogy fajunk, a melyet mindketten úgy szerettetek, általatok erősödve, nőni és emelkedni fog, hogy évszázadok múltán is ünnepelje nagyságtokat.

Baráth Ferencz.